

ring. Als je ziet hoe wij in de loop van de generaties door de meest bizarre toevalligheden zijn ontstaan, dan bekijk je de zaak anders. Is het niet toevallig dat, terwijl vroeger bijna alle kinderen doodgingen, uitgerekend onze voorvaders en -moeders in leven bleven? En is het niet toevallig dat nu juist in ons voorgeslacht niemand kinderloos is gebleven? De Schepping werkt zo; daarin is toeval een belangrijk mechanisme. Daar moet je als gelovig mens en wetenschapper dus juist voor open staan."

■ *Maar in uw publicaties betoont u zich al evenzeer een groot bewonderaar van de planmatigheid van diezelfde Schepping.*
"Lijkt dat dan met elkaar in tegenspraak?"

■ *Voor een enkeling wel. Misschien dat u het daarom voor diegene nog eens wilt toelichten.*
"Naar mijn idee komt de planmatigheid die in de Schepping zit - en in die Schepping geloof ik - tot stand via kansprocessen. Het toeval hoeft planmatigheid dus helemaal niet uit te sluiten. Bij ons op de middelbare school, legde men de wet van Gauss (een algemeen geldend principe omtrent de toevalsverdeling in dynamische processen - gijp) uit met behulp van een doos. In de doos, op regelmatige afstand van elkaar, zaten allemaal spijkertjes. Deed je de doos open, dan vielen er allemaal kleine knikkers naar beneden. Iedere keer dat er een knikker op een spijkertje viel, was absoluut niet te voorspellen of het naar links of naar rechts zou vallen. Maar het eindresultaat was altijd dat de knikkers gezamenlijk een regelmatig patroon vormden: de zogeheten Gauss-kromme. Ondanks het toeval dat voor de afzonderlijke knikkers geldt, kun je het uiteindelijke patroon dus beschouwen als een uiting van planmatigheid."

■ *Die doos zou een illustratie van de quantummechanica kunnen zijn. Daarbij valt over het gedrag van afzonderlijke deeltjes evenmin veel te zeggen, maar zijn statistisch, binnen zekere grenzen, wel voorspellingen te doen over het resultaat dat een groot aantal deeltjes te zamen bewerkstelligt.*

"Precies! Dat is een prachtig voorbeeld van de samenhang tussen planmatigheid en toeval. In dat opzicht is de quantumtheorie ook helemaal niet zo revolutionair. Mensen schrikken ten onrechte als je bepaalde dingen aan het toeval toeschrijft. Dan halen ze dat verhaal over het musje voor de dag. Ze zien niet in dat toeval het mechanisme is waaruit planmatigheid tevoorschijn treedt."

■ *Is het overbruggen van tegenstellingen - of, zoals in het geval van toeval en planmatigheid, van schijntegenstellingen - een constante in het werk van de bioloog Lever? U bent in dit verband wel eens een 'bruggebouwer' genoemd.*

"Bruggen zijn handige dingen; ze voorkomen dat je moet omlopen. Maar inderdaad: ik ben in

hoge mate geïnteresseerd in zaken die anders zijn dan ze op het eerste gezicht lijken. Een voorbeeld? Ik ben een fervent verzamelaar van schelpen. De eerste indruk die je krijgt is dat de schelpen op het strand ordeloos dooreen liggen. Dat blijkt bij nader inzien helemaal niet het geval. Ik heb, hoewel het strikt genomen geen biologisch onderwerp is, daarnaar uitvoerig onderzoek gedaan. In het aanspoelen van schelpen, bijvoorbeeld van linker en rechter schelp-helften, zit een grote regelmaat die met name blijkt te worden veroorzaakt door golfslag en stroming aan het strand. Tijdens het transport van de schelpen vindt selectie plaats op grootte, zwaarte enzovoort. Zelfs de plaats en de grootte van een gaatje in de schelp spelen daarbij een rol.

"Ik ben pas tevreden als ik die oorzaak heb gevonden. Ik wil in eerste instantie voor mezelf begrijpen hoe dat in elkaar zit; mijn eigen nieuwsgierigheid bevredigen. Maar daarna kan ik mijn mond niet houden en moet ik het verder vertellen. Ik ben in hart en ziel een onderwijzer; kom ook uit een geslacht van onderwijzers. Ik vind het leuk om dingen te vertellen, uit te leggen; dat ligt in mijn aard. Maar idealiseer het niet; ik ben niet zo iemand die er primair op uit is andere mensen van hun problemen af te helpen."

■ *Dat klopt. Want volgens sommigen hebt u met uw wetenschappelijke stellingname bepaalde groepen zelfs met nieuwe problemen opgescheept. Ik denk dan aan de kwestie 'Schepping of evolutie'. Ook daarvan hebt u laten zien dat de vraag op een schijntegenstelling berust, en dat het ene het andere niet uitsluit. Het wordt u in bepaalde kring, waar het zwart-witdenken overheerst, nog altijd niet in dank afgenomen. Uw visie wordt 'schokkend voor protestants-christelijk Nederland' geacht. Nog erger zelfs. "Nagenoeg alle gereformeerden", schreef het Reformatorisch Dagblad in '85, "raakten dankzij Lever de gedachte kwijt dat Genesis I en II op werkelijkheid berusten." U hebt, volgens die opvatting, de mensen niet van hun problemen, maar van het geloof afgeholpen.*

"Daar geloof ik niets van, want die mensen zijn niet van hun geloof af te helpen. Dit soort mensen stuurde me prentbriefkaarten met een aap erop, waarop ze 'hartelijke groeten van uw voorvader!' schreven. Er zijn ook talloze mensen die me naderhand verteld hebben dat ze blij waren met mijn verhaal. Ik heb er geen slecht geweten over. Maar ik ben er ook niet trots op dat het destijds zoveel heeft losgemaakt. Ik ben kennelijk nogal laconiek van aard."

■ *Geen slecht geweten, geen trots. Welk gevoel hebt u wel op dit punt?*

"Blijdschap vanwege het feit dat ik zelf wat meer in evenwicht ben gekomen met betrekking tot die problematiek. En ik vind het fijn dat dit voor anderen ook geldt. Ik denk dat